

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (veliko vijeće)

26. studenoga 2013.*

„Žalba – Tržišno natjecanje – Zabranjeni sporazumi – Tržište industrijskih plastičnih vreća – Pripisivanje društvu majci protupravnog ponašanja društva kćeri – Solidarna odgovornost društva majke za plaćanje novčane kazne izrečene društvu kćeri – Prekomjerna duljina postupka pred Općim sudom – Načelo učinkovite sudske zaštite“

U predmetu C-50/12 P,

povodom žalbe na temelju članka 56. Statuta Suda Europske unije podnesene 26. siječnja 2012.,

Kendrion NV, sa sjedištem u Zeistu (Nizozemska), koje zastupaju P. Glazener i T. Ottervanger, *advocaten*,

žalitelj,

druga stranka u postupku je:

Europska komisija, koju zastupaju F. Castillo de la Torre i S. Noë, u svojstvu agenata, sa stalnom adresom u Luksemburgu,

tuženik u prvostupanjskom postupku,

SUD (veliko vijeće),

u sastavu: V. Skouris, predsjednik, K. Lenaerts, potpredsjednik, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešić, L. Bay Larsen, M. Safjan, predsjednici vijeća, J. Malenovský, E. Levits, A. Ó Caoimh, J.-C. Bonichot, A. Arabadjiev, D. Šváby, te M. Berger (izvjestiteljica), suci,

nezavisna odvjetnica: E. Sharpston,

tajnik: V. Tourrès, administrator,

uzimajući u obzir pisani postupak i nakon rasprave održane 5. veljače 2013.,

saslušavši mišljenje nezavisne odvjetnice na raspravi održanoj 30. svibnja 2013.,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: nizozemski

Presudu

- 1 Svojom žalbom Kendrion NV (u daljnjem tekstu: Kendrion ili žalitelj) zahtijeva ukidanje presude Općeg suda Europske unije od 16. studenoga 2011., Kendrion/Komisija (T-54/06, u daljnjem tekstu: pobijana presuda), kojom je Opći sud odbio tužbu tužitelja kojom je on zahtijevao djelomično poništenje Odluke Komisije C(2005) 4634 *final* od 30. studenoga 2005., o postupku primjene članka [81. UEZ-a] (predmet COMP/F/38.354 – Industrijske vreće) (u daljnjem tekstu: sporna odluka), kao i ukidanje ili, podredno, smanjenje iznosa novčane kazne koja mu je izrečena tom odlukom.

Pravni okvir

- 2 Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima [81. UEZ-a] i [82. UEZ-a] (SL L 1, 4.1.2003., str. 1.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 1., str. 165.), koja je zamijenila Uredbu Vijeća br. 17 od 6. veljače 1962., Prvu uredbu o provedbi članaka [81. UEZ-a] i [82. UEZ-a] (SL 1962, 13, str. 204.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 3., str. 3.), propisuje u svom članku 23. stavcima 2. i 3., kojim je zamijenjen članak 15. stavak 2. Uredbe br. 17:

„2. Komisija može poduzetnicima i udruženjima poduzetnika odlukom propisati [izreći] novčane kazne ako bilo namjerno ili nepažnjom:

(a) krše odredbe članka [81. UEZ-a] ili [82. UEZ-a] [...]

[...]

Za svakog poduzetnika i svako udruženje poduzetnika koje sudjeluje u povredi propisa novčana kazna ne smije prelaziti 10 % njegovog ukupnog prihoda u prethodnoj poslovnoj godini.

[...]

3. Pri određivanju iznosa novčane kazne uzet će se u obzir težina i trajanje povrede.”

Okolnosti spora i sporna odluka

- 3 Kendrion je dioničko društvo osnovano u skladu s nizozemskim pravom.
- 4 Dana 8. lipnja 1995. Kredest Beheer BV, društvo kći u 100 %-tnom vlasništvu Combattant Holding BV-a, koje je i samo bilo društvo kći u 100 %-tnom vlasništvu Kendriona, preuzelo je od DSM NV-a svu imovinu i djelatnosti grupe Fardem u Edamu (Nizozemska) i Beerseu (Belgija).
- 5 U studenome 1995. žalitelj je prodao djelatnosti grupe Fardem u Belgiji. U prosincu 1995. društvo kći Kredest Beheer BV preimenovano je u Fardem Holding BV. Isto je pravno spojeno s društvima Fardem Packaging BV i CAT International BV u rujnu 2001. Tom prilikom tvrtka Fardem Holding preimenovana je u Fardem Packaging BV (u daljnjem tekstu: Fardem Packaging).
- 6 U studenom 2001. British Polythene Industries plc obavijestio je Komisiju o postojanju zabranjenog sporazuma u sektoru industrijskih vreća.
- 7 Nakon što je pristupila provjerama tijekom lipnja 2002. i uputila Fardem Packagingu zahtjeve za dostavu podataka u 2002. i u 2003., Komisija je pokrenula upravni postupak 29. travnja 2004. i donijela obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u odnosu na nekoliko društava, među kojima i u odnosu na Fardem Packaging i Kendrion.

- 8 U međuvremenu, u rujnu 2003. Kendrion je ustupio Fardem Packaging rukovodstvu potonjeg.
- 9 Komisija je 30. studenoga 2005. donijela spornu odluku u kojoj se, u članku 1. stavku 1. točki (d), navodi da su Fardem Packaging i Kendrion prekršili članak 81. UEZ-a sudjelujući, prvi put od 6. siječnja 1982. do 26. lipnja 2002. i drugi put od 8. lipnja 1995. do 26. lipnja 2002., u više sporazuma i usklađenih djelovanja u sektoru industrijskih plastičnih vreća u Belgiji, Njemačkoj, Španjolskoj, Francuskoj, Luksemburgu i Nizozemskoj, koji su se odnosili na određivanje cijena i uspostavu zajedničkih modela izračunavanja cijena, podjelu tržišta i dodjele prodajnih kvota, podjelu kupaca, poslova i narudžbi, usklađeno dostavljanje ponuda na određene javne natječaje i razmjenu individualiziranih informacija.
- 10 Stoga je Komisija Kendrionu u članku 2. stavku 1. točki (d) sporne odluke izrekla novčanu kaznu u iznosu od 34 milijuna eura, ističući da je, u odnosu na taj iznos, Fardem Packaging odgovoran solidarno u visini od 2,20 milijuna eura.

Pobijana presuda

- 11 Tužbom podnesenom tajništvu Općeg suda 22. veljače 2006., Kendrion je pokrenuo postupak protiv sporne odluke. U bitnom, zahtijevao je da Opći sud u cijelosti ili djelomično poništi tu odluku ili, podredno, ukine novčanu kaznu koja mu je izrečena navedenom odlukom ili da smanji njezin iznos.
- 12 Opći sud je utvrdio osam tužbenih razloga u argumentaciji koju je iznio Kendrion. Prvih sedam tužbenih razloga temeljilo se na povredi članaka 81. UEZ-a, 253. UEZ-a i 23. stavka 2. Uredbe br. 1/2003 kao i većeg broja općih načela prava zato što je: kao prvo, izreka sporne odluke proturječna njenom obrazloženju; kao drugo, Komisija je pogrešno pretpostavila da Kendrion i Fardem Packaging čine jedan gospodarski subjekt; kao treće, žalitelj je pogrešno smatran odgovornim za protupravno ponašanje koje je počinio Fardem Packaging; kao četvrto, spornom odlukom žalitelju je, kao društvu majci, izrečena novčana kazna veća od one izrečene društvu kćeri koje je smatrano solidarno odgovornim; kao peto, sa žaliteljem se postupalo na način drukčiji od načina na koji se postupalo s drugim društvima majkama koja su smatrana solidarno odgovornima za protupravna ponašanja njihovih društava kćeri. Žalitelj je istaknuo: kao šesto, povredu navedenih odredaba koja se sastoji u tome da je osnovni iznos novčane kazne za Fardem Packaging određen u iznosu od 60 milijuna eura; i, kao sedmo, u tome da je njemu izrečena novčana kazna u iznosu od 34 milijuna eura. Osmi tužbeni razlog temelji se na povredi smjernica o metodi za utvrđivanje novčanih kazni koje se propisuju u skladu s člankom 15. stavkom 2. Uredbe br. 17. i člankom [65. stavkom 5. Ugovora o EZUČ-u] (SL 1998, C 9, str. 3.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 8., svezak 4., str. 6.).
- 13 Podneskom od 12. siječnja 2011. žalitelj je odgovorio na pitanje koje mu je Opći sud postavio sukladno članku 64. svog poslovnika, tražeći da se očituje o svom stajalištu o utjecaju presude Suda od 10. prosinca 2009., Akzo Nobel i dr./Komisija (C-97/08 P, Zb., str. I-8237.) na drugi razlog njegove tužbe.
- 14 Na glavnoj raspravi održanoj 9. ožujka 2011., Kendrion je istaknuo da je duljina postupka pred Općim sudom bila prekomjerna. Opći sud je u točki 18. pobijane presude odbio taj argument kao bespredmetan.
- 15 Nakon razmatranja svih tužbenih razloga koje istaknuo Kendrion u prilog svojoj tužbi Opći sud u cijelosti ju je odbio.

Žalbeni zahtjevi stranaka i postupak pred Sudom

16 Kendrion zahtijeva od Suda da:

- ukine u cijelosti ili djelomično pobijanu presudu;
- poništi u cijelosti ili djelomično spornu odluku, u dijelu u kojem se odnosi na njega;
- ukine novčanu kaznu koja mu je izrečena ili smanji njezin iznos;
- podredno, vrati predmet Općem sudu, i
- naloži Komisiji snošenje troškova.

17 Komisija zahtijeva od Suda da:

- odbije žalbu i
- naloži Kendrionu snošenje troškova.

18 Na temelju članaka 24. Statuta Suda Europske unije i članka 61. njegovog Poslovnika, Sud je pozvao stranke, Europske parlament i Vijeće Europske unije te države članice, da odgovore na pitanja koje se odnose na kriterije koji omogućuju ocjenu razumnosti duljine postupka vođenog pred Općim sudom te na mjere kojima se mogu popraviti posljedice njegove prekomjerne duljine.

O žalbi

Drugi žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

- 19 U okviru svoga drugog žalbenog razloga, koji je potrebno najprije razmotriti, jer se odnosi na pitanje može li se smatrati da Kendrion i njegovo društvo kći, to jest Fardem Packaging, čine jedan gospodarski subjekt, žalitelj prigovara da je Opći sud povrijedio pravo u raspodjeli tereta dokazivanja u vezi s izvršavanjem odlučujućeg utjecaja Kendriona na svoje društvo kćer i da je pogrešno ocijenio te nedovoljno obrazložio dokaze koje su u tom pogledu podnijeli Komisija i sam žalitelj.
- 20 Kendrion ističe da se, u spornoj odluci, Komisija radi utvrđivanja postojanja gospodarskog jedinstva između njega i njegovog društva kćeri oslonila ne samo na pretpostavku odlučujućeg utjecaja koje društvo majka izvršava na društvo kćer čiji kapital drži u cijelosti, već također i na dodatne dokaze. Međutim, žalitelj drži da je Opći sud, nakon usvajanja ovog pristupa i nakon što je u točki 33. pobijane presude ukazao da je „potrebno ispitati je li Komisija počinila pogrešku u ocjeni, kako u vezi s dodatnim dokazima navedenim u [spornoj] odluci tako i u vezi s dokazima koje je iznio tužitelj radi pobijanja pretpostavke odlučujućeg utjecaja”, u točki 53. navedene presude povrijedio pravo istaknuvši da će se ograničiti na „ispitivanje [...] je li tužitelj uspio opovrgnuti ta četiri dodatna dokaza”. Na taj način nije uzeo u obzir da je teret dokazivanja bio na Komisiji.
- 21 Nadalje, žalitelj smatra da je zbog pogreške u ocjeni dodatnih dokaza Opći sud u točki 68. pobijane presude došao do zaključka da je Komisija pravilno smatrala da su žalitelj i Fardem Packaging činili jedan jedini gospodarski subjekt. U svakom slučaju, Opći sud u tom pogledu nije dovoljno obrazložio svoju presudu.

- 22 Žalitelj drži da, čak i pod pretpostavkom da je ocjena Općeg suda o dodatnim dokazima u pitanju ispravna, ostaje da Opći sud nije uzeo u obzir ili nije dovoljno razmotrio argumente koje je on istaknuo radi dokazivanja gospodarske samostalnosti kojom je raspolagao Fardem Packaging.
- 23 Komisija smatra da drugi žalbeni razlog koji je žalitelj istaknuo u prilog svojoj žalbi treba odbiti.
- 24 Proglasivši Kendrion odgovornim za povredu koju je počinio Fardem Packaging, Komisija se oslonila isključivo na činjenicu da je potonji bio društvo kći u 100 %-tnom vlasništvu žalitelja u vrijeme događaja i na pretpostavku izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na svoje društvo kćer u takvoj situaciji. Iako se u spornoj odluci navode četiri dodatna dokaza radi dokazivanja postojanja takvog utjecaja, ti dokazi nisu smatrani odlučujućima.
- 25 Što se tiče ocjene Općeg suda o dokaznoj vrijednosti dodatnih dokaza navedenih u spornoj odluci kao dokaza na koji se Kendrion pozvao radi utvrđivanja nepostojanja njegovog odlučujućeg utjecaja na svoje društvo kćer, Komisija smatra da je Kendrionova argumentacija nedopuštena.

Ocjena Suda

- 26 Radi ocjene ovog žalbenog razloga potrebno je podsjetiti na argumentaciju koju je Kendrion iznio u prvom stupnju.
- 27 Kako proizlazi iz točaka 31. i 32. pobijane presude, žalitelj je odustao, nakon objave, gore navedene, presude Akzo Nobel i dr./Komisija, od tvrdnje da samo držanje 100 %-tnog kapitala društva kćeri od strane društva majke nije dovoljno za primjenu oborive pretpostavke prema kojoj to društvo majka izvršava odlučujući utjecaj na ponašanje svog društva kćeri. Međutim, žalitelj je, pozivajući se na točku 155. presude Općeg suda od 27. listopada 2010., Alliance One International i dr./Komisija (T-24/05, Zb., str. II-5329.), naveo da je, u slučaju kada Komisija temelji pretpostavku izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na društvo kćer ne samo na držanju cjelokupnog kapitala potonjeg, već također i na dodatnim elementima, potrebno provjeriti utvrđuju li ti dokazi u dovoljnoj mjeri da je društvo majka stvarno izvršavalo takav utjecaj na ponašanje društva kćeri.
- 28 U tom pogledu potrebno je istaknuti da se, u ovom predmetu, Komisija izričito pozvala, u uvodnoj izjavi 580. sporne odluke, na pretpostavku stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na društvo kćer koje drži u 100 %-tnom vlasništvu, nakon čega je naznačila, u uvodnoj izjavi 584. te odluke, da se taj pristup primjenjuje od slučaja do slučaja za svakog poduzetnika u pitanju. U uvodnim izjavama posvećenim Fardem Packagingu Komisija je, najprije, podsjetila, u uvodnoj izjavi 590. iste odluke, da je Kendrion držao, putem društva posrednika, 100 % kapitala Fardem Packaginga i da ju je to utvrđenje navelo na upućivanje obavijesti o preliminarno utvrđenim činjenicama Kendrionu. Potom je navela, u uvodnim izjavama 594. do 597. navedene odluke, dodatne dokaze, koji su se pojavili tijekom daljnje faze upravnog postupka, i koji potvrđuju, prema njezinom mišljenju, postojanje utjecaja Kendriona na svoje društvo kćer.
- 29 U tom kontekstu potrebno je razmotriti obrazloženje Općeg suda dano u pobijanoj presudi. Nakon što je podsjetio, u točkama 49. do 51. presude, na sudsku praksu koja se odnosi na pretpostavku odlučujućeg utjecaja na društvo kćer koje u cijelosti drži njegovo društvo majka, Opći sud je dodao, u točki 52. iste presude, da je radi obaranja te pretpostavke „s jedne strane, na društvu majci da Komisiji podnese na ocjenu sve dokaze koji se odnose na organizacijske, gospodarske i pravne veze između njegovog društva kćeri i njega samoga [...] dok je, s druge strane, Komisija, istovremeno, doista dužna procijeniti svaki dokaz koji se odnosi na veze na temelju kojih se može utvrditi da se društvo kći ponašalo samostalno u odnosu na svoje društvo majku i da ta dva društva stoga nisu činila jedan gospodarski subjekt”.

- 30 U točki 53. pobijane presude Opći sud je istaknuo da se, u ovom predmetu, Komisija nije oslonila samo na okolnost da je žalitelj držao 100 % kapitala Fardem Packaginga, nego se također pozvala i na četiri druga dodatna dokaza. Iz navedenog je zaključio da je potrebno razmotriti je li žalitelj uspio opovrgnuti ta četiri dodatna dokaza. To je učinio u točkama 54. do 60. navedene presude, nakon čega je ispitao, u njezinim točkama 63. do 67., dokaze na koje se pozvao žalitelj radi pobijanja pretpostavke postojanja određujućeg utjecaja potonjeg na ponašanje njegovog društva kćeri.
- 31 U točki 68. pobijane presude Opći sud je zaključio da „žalitelj nije [bio] uspio oboriti ni dokaznu vrijednost većine dodatnih dokaza koje je podnijela Komisija niti pretpostavku izvršavanja stvarne kontrole žalitelja na ponašanje svog društva kćeri”.
- 32 S obzirom na tako dano obrazloženje Općeg suda, ne može se prihvatiti argumentacija žalitelja, prema kojoj je Opći sud, u točki 53. pobijane presude, povrijedio pravo stavljajući na njega teret obveze „obaranja” četiriju dodatnih dokaza na koje se pozvala Komisija u spornoj odluci, jer je utvrđivanje dokazne vrijednosti navedenih dokaza trebalo biti obveza te institucije. Naime, s jedne strane, iz točaka 54. do 60. navedene presude proizlazi da je Opći sud ispitao dokaznu vrijednost tih dodatnih elemenata i zaključio da je žalitelj uspio oboriti dokaznu vrijednost samo jednog dodatnog dokaza. S druge strane, iz točaka 63. do 67. iste presude proizlazi da Kendrion nije uspio pobiti pretpostavku stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja na svoje društvo kćer.
- 33 Ovaj predmet se stoga razlikuje od predmeta u kojem je donesena presuda od 19. srpnja 2012., Alliance One International i Standard Commercial Tobacco/Komisija i Komisija/Alliance One International i dr. (C-628/10 P i C-14/11 P). U tom pogledu dovoljno je zapravo istaknuti da je, u presudi donesenoj u prvom stupnju, Opći sud utvrdio da ni jedan od dodatnih dokaza koji se spominju u spornoj odluci nije bio prikladan za potvrđivanje pretpostavke stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na društvo kćer (presuda Alliance One International i Standard Commercial Tobacco/Komisija i gore navedena Komisija/Alliance One International i dr., točka 54.).
- 34 Opći sud je dakle ne povrijedivši pravo presudio, u točki 68. pobijane presude, da je, u pogledu pretpostavke izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na društvo kćer koje drži u 100 %-tnom vlasništvu, s jedne strane, i u pogledu triju dodatnih dokaza koji potvrđuju takav odlučujući utjecaj, s druge strane, „Komisija mogla [...] ispravno smatrati da su žalitelj i Fardem Packaging činili jedan jedini gospodarski subjekt i da se slijedom toga odgovornost za protutržišno ponašanje Fardem Packaginga mogla pripisati žalitelju”.
- 35 Što se tiče tvrdnje Kendriona da je obrazloženje pobijane presude u pogledu ocjene Općeg suda o razmatranim dokazima nedostavno, potrebno je navesti da taj argument zapravo teži dovesti u pitanje tu ocjenu. S obzirom na navedeno i s obzirom na to da Kendrion također navodi da je Opći sud pogrešno ocijenio te dokaze, dovoljno je podsjetiti da je ocjena dokaza u nadležnosti Općeg suda i da istu Sud nije nadležan kontrolirati povodom žalbe.
- 36 Iz gore navedenog razmatranja slijedi da se drugi žalbeni razlog koji je Kendrion istaknuo u prilog svojoj žalbi mora odbiti.

Prvi žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

- 37 U okviru svog prvog žalbenog razloga Kendrion prigovara da je Opći sud povrijedio pravo i da je obrazložio pobijanu presudu na proturječan i nedostatan način jer je presudivši, u točkama 22. do 30. pobijane presude, da je Komisija iznijela dovoljno razloga kako bi opravdala izricanje novčane kazne žalitelju u iznosu koji je viši od iznosa novčane kazne koju je izrekla njegovom društvu kćeri, odnosno Fardem Packagingu.

- 38 Nakon što je u točki 22. pobijane presude podsjetio da je „izreka nekog akta neodvojiva od njegovog obrazloženja, tako da se isti mora tumačiti, ako je to potrebno, vodeći računa o razlozima koji su doveli do njegovog donošenja”, Opći je sud u točki 29. navedene presude zaključio da su „unatoč njegovom dvosmislenom tekstu doseg i sadržaj članka 2. [stavka 1.] točke (d) [sporne] odluke sasvim razumljivi pri čitanju uvodnih izjava” te odluke.
- 39 Kendrion, koji smatra da je izreka pobijane odluke nespojiva s njezinim obrazloženjem, prigovara da Opći sud nije pravilno primijenio načelo navedeno u točki 22. pobijane presude. U točkama 24. i 25. pobijane presude Opći sud nije uzeo u obzir da je, sukladno uvodnim izjavama te odluke, Komisija ubrojila Kendrion među društva majke koja su solidarno odgovorna za protupravna ponašanja svojih društava kćeri i stoga ga se moglo smatrati solidarno odgovornim za plaćanje novčane kazne koja se trebala izreći Fardem Packagingu. Međutim, u izreci navedene odluke Komisija je, prema mišljenju žalitelja, preokrenula uloge izrekavši novčanu kaznu Kendrionu i smatrajući Fardem Packaging solidarno odgovornim za plaćanje dijela te kazne. Žalitelj drži da tekst izreke navedene odluke nije samo, kako je to zaključio Opći sud, „dvosmislen”, nego je i u suprotnosti s uvodnim izjavama iste.
- 40 Komisija smatra da su društvo majka i društvo kći na jednak način odgovorne za povredu pravila tržišnog natjecanja. Nema nikakve razlike između solidarne odgovornosti društava majki i vlastite odgovornosti društava kćeri; sva se smatraju solidarno odgovornim, jer čine dio gospodarskog subjekta koji je povrijedio pravila tržišnog natjecanja.

Ocjena Suda

- 41 Potrebno je podsjetiti da obveza obrazlaganja propisana člankom 296. UFEU-a mora biti prilagođena prirodi akta u pitanju i mora jasno i nedvojbeno izražavati obrazloženje institucije, autora akta, tako da omogući zainteresiranim da saznaju razloge za poduzete mjere i nadležnom sudu da izvrši nadzor (vidjeti, osobito, presudu Alliance One International i Standard Commercial Tobacco/Komisija i gore navedenu Komisija/Alliance One International i dr., točka 72.).
- 42 Tako, u vezi s pojedinačnim odlukama, iz ustaljene sudske prakse Suda proizlazi da obveza obrazlaganja pojedinačne odluke ima za cilj, pored omogućavanja sudskog nadzora, pružiti zainteresiranoj osobi dovoljno podataka da sazna sadrži li odluka eventualno nedostatak koji dopušta osporavanje njezine valjanosti (vidjeti, posebno, presudu Alliance One International i Standard Commercial Tobacco/Komisija i gore navedenu Komisija/Alliance One International i dr., točku 73.).
- 43 Što se tiče procjene prikladnosti obrazloženja pobijane odluke u pogledu razloga zbog kojih je njome izrečena, u članku 2. stavku 1. točki (d), novčana kazna Kendrionu, kao društvu majci, za čije se plaćanje Fardem Packaging, kao društvo kćer, smatra zajednički i solidarno odgovornim, potrebno je poći od premise prema kojoj je, kako to proizlazi iz ocjene drugog žalbenog razloga predmetne žalbe, Komisija pravilno zaključila da Kendrion i Fardem Packaging čine jedan gospodarski subjekt i da se stoga odgovornost za protutržišno ponašanje potonjeg društva mogla pripisati žalitelju (vidjeti točku 34. ove presude).
- 44 U točki 25. pobijane presude Opći sud je istaknuo da „[sporna] odluka sadrži brojna objašnjenja o razlozima na temelju kojih je Komisija utvrdila da se društva majke i njihova društva kćeri moraju smatrati solidarno odgovornima za protupravno ponašanje”, navodeći kako su ti razlozi objašnjeni općim jezikom u uvodnim izjavama 577. do 583. te odluke i, konkretnije, u njezinim uvodnim izjavama 587. do 599. U točki 26. iste presude Opći je sud utvrdio da „[i]z tih objašnjenja proizlazi da je Komisija nametnula novčanu kaznu žalitelju zato što je isti, od 1995. do 2003., činio s Fardem Packagingom jedinstven gospodarski subjekt” i da je iz toga slijedilo da se, s obzirom na to da se protutržišno ponašanje potonjeg moglo pripisati žalitelju jer su oni bili dio istog gospodarskog subjekta, „moglo smatrati da je žalitelj sam počinio povredu zbog takvog pripisivanja”.

- 45 Potrebo je dodati da je obrazloženje Komisije u tom pogledu bilo popraćeno, u uvodnim izjavama 578. do 580. sporne odluke, brojnim upućivanjima na sudsku praksu o tom pitanju kako Općeg suda tako i Suda.
- 46 U tim okolnostima Opći sud je pravilno zaključio da je obrazloženje sporne odluke bilo dostatno da omogući žalitelju da shvati na kojoj je osnovi utvrđena njegova odgovornost.
- 47 S obzirom na to da je odgovornost Kendriona bila, kako to slijedi iz utvrđenja Općeg suda, utemeljena na načelu osobne odgovornosti gospodarskog subjekta koji je on tvorio sa svojim društvom kćeri (vidjeti, u tom smislu, osobito, presudu od 11 srpnja 2013., Komisija/Stichting Administratiekantoor Portielje, C-440/11 P, točke 37. do 39. i navedenu sudsku praksu), žalitelj ne može s uspjehom isticati da je članak 2. stavak 1. točka (d) sporne odluke u suprotnosti s obrazloženjem iste, jer se njome žalitelju osobno izriče novčana kazna.
- 48 S obzirom na činjenicu da se u navedenoj odredbi sporne odluke utvrđuje, za dio novčane kazne izrečene Kendrionu kao društvu majci, solidarna odgovornost njegovog društva kćeri Fardem Packaginga, potrebno je zaključiti, kako je to učinio Opći sud u točki 29. pobijane presude, da, iako je izričaj te odredbe dvosmislen, njezin doseg i sadržaj u potpunosti su razumljivi kad se uzmu u obzir uvodne izjave te odluke, posebno, kako je to istaknuo Opći sud u točki 28. pobijane presude, njezine uvodne izjave 814. i 815. Iz navedenih uvodnih izjava zapravo proizlazi da izricanje Fardem Packagingu novčane kazne u iznosu koji je znatno niži od iznosa novčane kazne koja je izrečena njegovom društvu majci slijedi iz primjene gornje granice od 10 % predviđene člankom 23. stavkom 2. Uredbe br. 1/2003.
- 49 Kako Kendrion ističe da mu nije mogla biti izrečena novčana kazna veća od one koja je izrečena Fardem Packagingu, taj argument miješa se s onim koji čini prvi dio trećeg žalbenog razloga pa će se razmotriti zajedno s potonjim.
- 50 Iz prethodnih razmatranja slijedi da se prvi žalbeni razlog istaknut u prilog žalbi mora odbiti.

Treći žalbeni razlog

- 51 Treći žalbeni razlog koji je Kendrion istaknuo u prilog svojoj žalbi obuhvaća tri odvojena dijela koja je potrebno razmotriti redom.

Prvi dio trećeg žalbenog razloga

– Argumentacija stranaka

- 52 Kendrion prigovara da je Opći sud pogrešno protumačio pojam solidarne odgovornosti.
- 53 Pozivajući se na točke 40. i 89. presude od 20. siječnja 2011., General Química i dr./Komisija (C-90/09 P, Zb., str. I-1.), Kendrion ističe da ta presuda sadrži pravno pravilo prema kojem Komisija, na temelju pretpostavke stvarnog izvršavanja odlučujućeg utjecaja društva majke na društvo kćer koje drži u 100 %-tnom vlasništvu, može smatrati društvo majku solidarno odgovornom za plaćanje novčane kazne izrečene društvu kćeri. Pojam solidarne odgovornosti, koji opravdanje svog postojanja nalazi u potrebi osiguranja učinkovite naplate novčane kazne, podrazumijeva dakle da društvo majka može biti dužno platiti samo novčanu kaznu izrečenu društvu kćeri.
- 54 Komisija osporava tu argumentaciju iz istih razloga poput onih istaknutih u odgovoru na prvi žalbeni razlog.

– Ocjena suda

- 55 Kao prvo, potrebno je podsjetiti na to da se odgovornost Kendriona, kao društva majke, kao i odgovornost Fardem Packaginga, kao društva kćeri, temelje na činjenici da su oba ta društva tvorila dio gospodarskog subjekta koji je povrijedio članak 81. UEZ-a. Kako je to istaknuo Opći sud u točki 26. pobijane presude, shodno tome, smatra se da je povredu pravila tržišnog natjecanja Unije počinio sam žalitelj.
- 56 Slijedi da se, što se tiče plaćanja novčane kazne, odnos solidarnosti koji postoji između dvaju društava koja čine takav gospodarski subjekt ne može svesti na oblik jamstva koje društvo majka daje radi osiguranja plaćanja novčane kazne izrečene društvu kćeri.
- 57 U konkretnom slučaju, kako je Opći sud to utvrdio u točki 87. pobijane presude, iznos koji je Komisija ocijenila prikladnim za sankcioniranje sudjelovanja Fardem Packaginga u zabranjenom sporazumu tijekom razdoblja duljeg od 20 godina ne odgovara iznosu od 2,20 milijuna eura navedenih u izreci sporne odluke, nego iznosu od 60 milijuna eura, odnosno iznosu koji je viši od onog od 34 milijuna eura izrečenom Kendrionu za razdoblje tijekom kojega su potonji i Fardem Packaging tvorili jednog poduzetnika u smislu članka 81. UEZ-a. Kako je to istaknuo Opći sud u točki 89. iste presude, činjenica da je Komisija, u spornoj odluci, nametnula novčanu kaznu u iznosu od 34 milijuna eura žalitelju i novčanu kaznu od 2,20 milijuna eura Fardem Packagingu objašnjava se primjenom gornje granice od 10 % predviđene člankom 23. stavkom 2. Uredbe br. 1/2003 u odnosu na Fardem Packaging. U tom kontekstu Opći sud je ispravno presudio, u točkama 92. i 93. navedene presude, da, pod pretpostavkom da dvije odvojene pravne osobe, poput društva majke i njegovog društva kćeri, ne čine više jednog poduzetnika u smislu članka 81. UEZ-a u vrijeme donošenja odluke kojom im se izriče novčana kazna zbog povrede pravila tržišnog natjecanja, svaka od njih ima pravo na to da se prema njoj pojedinačno primijeni gornja granica od 10 % prihoda i da, u tim uvjetima, Kendrion nije imao pravo koristiti gornju granicu primjenjivu na svoje bivše društvo kćer.
- 58 Kendrionova argumentacija, prema kojoj mu se nije moglo naložiti plaćanje novčane kazne u iznosu višem od iznosa novčane kazne koja je izrečena njegovom društvu kćeri, jest dakle neosnovana i mora se stoga odbiti.

Drugi dio trećeg žalbenog razloga

– Argumentacija stranaka

- 59 Kendrion prigovara da Opći sud nije uzeo u obzir činjenicu da je Komisija, u spornoj odluci, povrijedila načelo jednakog postupanja.
- 60 Kendrion tvrdi da je on jedino društvo majka kojemu je izrečena novčana kazna u iznosu većem od novčane kazne nametnute njegovom društvu kćeri za protupravno ponašanje potonjeg i u kojemu on, kao društvo majka, nije sudjelovao. Žalitelj drži da je Opći sud u točki 109. pobijane presude pogrešno opravdao tu razliku u postupanju na temelju gornje granice od 10 % prihoda iz članka 23. stavka 2. Uredbe br. 1/2003. Primjena te gornje granice mogla bi objasniti razliku u pogledu iznosa novčane kazne, ali ne i razliku u načelu koju je Komisija uvela između Kendriona i ostalih društava majki.
- 61 Komisiju drži da je Opći sud ispravno smatrao, u točki 109. pobijane presude, da iz sporne odluke proizlazi da je Komisija primijenila istu metodu za utvrđivanje iznosa novčanih kazni primjenjivih na sve adresate odluke. Činjenica da je, u dvije situacije, ta metoda dovela do nametanja društvu majci novčanih kazni većih od onih nametnutih društvu kćeri samo je posljedica dosljedne primjene odabrane metode izračunavanja.

– Ocjena Suda

- 62 Opće načelo jednakog postupanja, kao opće načelo prava Unije, zahtijeva da se u usporedivim situacijama ne postupa na različite načine i da se u različitim situacijama ne postupa na isti način, osim ako bi takvo postupanje bilo objektivno opravdano (vidjeti, osobito, presudu od 16. prosinca 2008., Arcelor Atlantic et Lorraine i dr., C-127/07, Zb., str. I-9895., točku 23. i navedenu sudsku praksu).
- 63 Posebno, što se tiče utvrđivanja iznosa novčane kazne, ne može se, primjenom različitih metoda izračunavanja, provoditi diskriminacija između poduzetnika koji su sudjelovali u sporazumu ili usklađenom djelovanju protivnom članku 81. UEZ-a (vidjeti, osobito, presudu Alliance One International i Standard Commercial Tobacco/Komisija i gore navedenu Komisija/Alliance One International i dr., točku 58. i navedenu sudsku praksu).
- 64 U konkretnom slučaju žalitelj ne osporava utvrđenje Općeg suda, iz točke 109. pobijane presude, prema kojem „iz [sporne] odluke proizlazi da je Komisija primijenila istu metodu za utvrđivanje iznosa novčanih kazni primjenjivih na sve adresate [sporne] odluke, uključujući žalitelja, koji su smatrani odgovornima kao društva majke nekog društva kćeri koje je umiješano u zabranjeni sporazum”. Naprotiv, smatra da je žrtva diskriminacije zato što mu je jedinom, među svim društvima majkama koja su adresati te odluke, izrečena novčana kazna u iznosu većem od novčane kazne nametnute društvu kćeri, iako nije sudjelovao u protupravnom ponašanju potonjeg.
- 65 Povreda načela jednakog postupanja na temelju različitog postupanja pretpostavlja međutim da su situacije u pitanju usporedive u pogledu ukupnosti elemenata koji ih karakteriziraju (vidjeti, osobito, gore navedenu presudu Arcelor Atlantic et Lorraine i dr., točku 25.).
- 66 Međutim, kako je to istaknula nezavisna odvjetnica u točki 104. svog mišljenja, posebnost Kendrionove situacije u odnosu na situaciju drugih društava majki bila je u tome što potonji, prodavši svoje društvo kćer u rujnu 2003., više nije tvorio jedan gospodarski subjekt sa svojim društvom kćeri tijekom poslovne godine koju je trebalo uzeti, sukladno članku 23. stavku 2. Uredbe br. 1/2003, za mjerodavnu pri izračunavanju gornje granice od 10 % ukupnog prihoda poduzetnika.
- 67 Ta je posebnost navela Komisiju da izračuna odvojeno, za svako od dvaju društava u pitanju, navedenu gornju granicu na temelju prihoda koji je bilo ostvaren tijekom poslovne godine koja je prethodila donošenju sporne odluke.
- 68 S obzirom na to da se razlika u postupanju koju navodi žalitelj objašnjava okolnošću koja mu je svojstvena, potonji ne može s uspjehom tvrditi da je povreda prava na jednako postupanje počinjena na njegovu štetu.

Treći dio trećeg žalbenog razloga

- 69 Kendrion tvrdi da je obrazloženje Općeg suda proturječno i nepotpuno. Nakon što je presudio, u točki 51. presude, da, ako se utvrdi da društvo majka i društvo kći čine gospodarsku cjelinu, Komisija može pripisati odgovornost za protupravno ponašanje društvu majci, društvu kćeri ili društvu majci solidarno s društvom kćeri, Opći sud je u nastavku pogrešno potvrdio da je, u konkretnom slučaju, Komisija opravdano uvela četvrtu mogućnost smatrajući društvo kćer solidarno odgovornim za plaćanje dijela novčane kazne izrečene društvu majci.

- 70 U tom pogledu dovoljno je podsjetiti da Kendrioniva argumentacija nije uzela u obzir činjenicu da su on sam i njegovo društvo kći bili dio poduzetnika koji je prekršio članak 81. UEZ-a. Kako to proizlazi iz točke 55. ove presude, točke 87. do 89. pobijane presude nedvosmisleno objašnjavaju da je novčana kazna izrečena u članku 2. stavku 1. točki (d) sporne odluke Fardem Packagingu posljedica njegove vlastite odgovornosti za protupravno ponašanje.
- 71 S obzirom na to da nijedan od triju dijelova trećeg žalbenog razloga ne mogu biti prihvaćeni, isti se mora u cijelosti odbiti.

Četvrti žalbeni razlog

Argumentacija stranaka

- 72 Četvrti žalbeni razlog koji je Kendrion istaknuo u prilog svojoj žalbi odnosi se na točku 18. pobijane presude, u kojoj je Opći sud odbio kao bespredmetan argument koji se temeljio na, prema njegovom mišljenju, prekomjernoj duljini postupka pred Općim sudom. Potonji je presudio u tom pogledu da se sudski nadzor koji on izvršava odnosi samo na spornu odluku i da „se njezina zakonitost može procjenjivati samo s obzirom na činjenice i okolnosti kojima je raspolagala Komisija u vrijeme njezina donošenja”.
- 73 Žalitelj iz toga zaključuje da Opći sud smatra kako nije nadležan ni da se izjasni o nepravilnostima koje su se dogodile tijekom postupka koji se pred njim odvijao ni za njihovo popravljane. Oспорava takvu analizu i smatra da je, u slučaju povrede općih načela prava, koja su zajamčena Poveljom temeljnih prava Europske unije (u daljnjem tekstu: Povelja) i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, potpisanom u Rimu 4. studenoga 1950., u koje se ubraja i načelo razumnog roka, Opći sud čak dužan intervenirati. Odbijajući unaprijed svako razmatranje vlastitog postupanja u konkretnom predmetu koji se pred njim vodi, Opći sud je povrijedio pravo Unije i ta povreda opravdava ukidanje pobijane presude.
- 74 Podredno, Kendrion zahtijeva ukidanje novčane kazne koja mu je izrečena ili smanjenje njezina iznosa. U tom pogledu on ističe da, čak i pod pretpostavkom da Opći sud nije nadležan za smanjenje iznosa novčane kazne izrečene u odluci Komisije zbog prekomjerne duljine postupka koji se vodio pred njim, u svakom slučaju ništa ne sprječava Sud da se izjasni o tom pitanju koje je temeljno za pravnu sigurnost stranaka u sudskim postupcima i da iz toga izvede nužne posljedice.
- 75 Pozivajući se na kriterije ocjenjivanja utvrđene u sudskoj praksi Suda, Kendrion naglašava trajanje prvostupanjskog postupka, koje procjenjuje na 6 godina i 9 mjeseci. Ističe da je važnost predmeta za njega bila velika, s obzirom na to da iznos novčane kazne predstavlja višekratnik njegove neto dobiti i jednak je polovini njegovih vlastitih sredstava. Nadalje, ta novčana kazna šteti njegovom ugledu i predstavlja vrlo velik teret za njegove mogućnosti ulaganja i širenja. Vodeći računa o tim pitanjima, žalitelj smatra da bi smanjenje novčane kazne koja mu je izrečena za 5 % bilo opravdano.
- 76 U prvom redu, Komisija osporava tvrdnju da je Opći sud povrijedio pravo odbivši razmotriti svoje vlastito postupanje jer, s jedne strane, prema sudskoj praksi Suda, duljina postupka pred Općim sudom ne može dovesti do poništenja sporne odluke, a, s druge strane, bilo bi neprimjereno zahtijevati od Općeg suda da provjeri, u okviru tužbe za poništenje, je li strankama u postupku pružio učinkovitu sudsku zaštitu jer bi, u tom slučaju, Opći sud bio sam svoj sudac. Podredno, Komisija iznosi sumnje o postojanju povrede načela razumnog roka za suđenje od strane Općeg suda u predmetnom slučaju.

Ocjena Suda

- 77 Potrebno je najprije podsjetiti da članak 47. stavak 2. Povelje određuje da „[svatko] ima pravo na pravično, javno suđenje u razumnom vremenskom roku pred neovisnim i nepristranim sudom, prethodno osnovanim u skladu sa zakonom”. Kako je to Sud u više prilika presudio, ovaj članak odnosi se na načelo učinkovite sudske zaštite (vidjeti, osobito, gore navedenu presudu *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, točku 179. i navedenu sudsku praksu).
- 78 Na gore navedenoj osnovi takvo pravo, čije je postojanje potvrđeno prije stupanja Povelje na snagu, kao opće načelo prava Unije, primjenjivo je u okviru sudskog postupka protiv odluke Komisije (vidjeti, osobito, gore navedenu presudu *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, točku 178. i navedenu sudsku praksu).
- 79 U konkretnom slučaju Opći sud je odbio kao bespredmetan, ne razmotrivši ga, žalbeni razlog koji se temeljio na povredi načela razumne duljine postupka koji je Kendrion istaknuo na raspravi zato što se sudski nadzor koji je on ovlašten izvršavati odnosi samo na zakonitost sporne odluke.
- 80 Kako bi se ocijenila osnovanost navedenog odbijanja, potrebno je precizirati pravna sredstva i pravne lijekove koji su dostupni stranci u pitanju u slučaju povrede navedenog načela.
- 81 Najprije, potrebno je podsjetiti da, prema Europskom sudu za ljudska prava, prekoračenje razumnog roka za suđenje, kao nepravilnost postupka koja dovodi do povrede temeljnog prava, mora pružiti stranci u pitanju učinkovito pravno sredstvo koje joj pruža odgovarajuće popravljane posljedica (vidjeti, ESLJP, presudu *Kudla/Poljska* od 26. listopada 2000., *Zbirka presuda i odluka* 2000 XI, § 156 i 157).
- 82 Ako žalitelj zahtijeva ukidanje pobijane presude i, podredno, smanjivanje iznosa novčane kazne koja mu je izrečena, potrebno je istaknuti da je Sud već presudio da, u nedostatku bilo kakve indicije o tome da je prekomjerna duljina postupka pred Općim sudom utjecala na rješenje spora, nepoštovanje razumnog roka za suđenje ne može dovesti do ukidanja pobijane presude (vidjeti, u tom smislu, gore navedenu presudu *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, točke 190. i 196. te navedenu sudsku praksu).
- 83 Ta sudska praksa temelji se posebno na stajalištu prema kojem bi, ako ne postoji utjecaj nepoštovanja razumnog roka za suđenje na rješenje spora, ukidanje pobijane presude popravilo povredu načela učinkovite sudske zaštite počinjenu od strane Općeg suda (gore navedena presuda *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, točka 193.).
- 84 U konkretnom predmetu žalitelj nije iznio Sudu nikakvu indiciju koja bi ukazivala na to da je nepoštovanje razumnog roka za suđenje od strane Općeg suda moglo imati utjecaj na rješenje spora koji je pred njim vođen.
- 85 Slijedi da četvrti žalbeni razlog istaknut u prilog žalbi ne može dovesti do ukidanja pobijane presude u cijelosti.
- 86 S obzirom na prigovor žalitelja da Opći sud nije izvukao nužne posljedice koje slijede iz nepoštovanja razumnog roka za suđenje od strane Općeg suda, potrebno je navesti da on ne tvrdi da je Općem sudu podnio bilo kakvu indiciju iz koje bi bilo vidljivo da je ta nepravilnost postupka mogla utjecati na rješenje spora koji je pred njime vođen, i s tog naslova, moglo opravdati poništenje sporne odluke.
- 87 Potrebno je, nadalje, podsjetiti da, vodeći računa o potrebi da se osigura poštovanje pravila tržišnog natjecanja Unije, sudac Unije žalitelju ne može dopustiti da jedino na osnovi nepoštovanja razumnog roka za suđenje dovede u pitanje osnovanost ili iznos novčane kazne dok je ukupnost žalbenih razloga

usmjerenih protiv utvrđenja izvršenih o pitanju iznosa te novčane kazne i ponašanja koja su njome sankcionirana bili odbijeni (vidjeti, u tom smislu, gore navedenu presudu *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, točku 194.).

- 88 Slijedi da nepoštovanje razumnog roka za suđenje u okviru razmatranja pravnog sredstva podnesenog protiv odluke Komisije kojom je izrečena novčana kazna poduzetniku zbog povrede pravila tržišnog natjecanja Unije ne može dovesti do ukidanja, u cijelosti ili djelomično, novčane kazne izrečene tom odlukom.
- 89 U odnosu na žaliteljev zahtjev pred Općim sudom za smanjenje novčane kazne koja mu je izrečena na način da vodi računa o štetnim posljedicama koje su za njega prouzročene prekomjernom duljinom postupka pred tim sudom, potrebno je utvrditi da takav zahtjev, s jedne strane, ima različitu svrhu od one u postupku za poništenje, koji je ograničen na nadzor zakonitosti pobijanog akta, i, s druge strane, podrazumijeva razmatranje činjenica različitih od onih koje se uzimaju u obzir u okviru postupka za poništenje. Slijedi da Opći sud nije povrijedio pravo presudivši, u točki 18. pobijane presude, da se, u okviru postupka po tužbi za poništenje koji se pred njim vodi, zakonitost sporne odluke može procjenjivati samo s obzirom na činjenice i okolnosti kojima je raspolagala Komisija u vrijeme njezina donošenja.
- 90 U takvim uvjetima Opći sud je pravilno odbio kao bespredmetan prigovor koji je Kendrion temeljio na povredi načela razumnog roka za suđenje.
- 91 U mjeri u kojoj žalitelj zahtijeva, podredno, da Sud smanji, iz istih razloga koji su već istaknuti pred Općim sudom, novčanu kaznu koja mu je izrečena, potrebno je podsjetiti da je, isprva, Sud, suočen sa sličnom situacijom, prihvatio takav zahtjev iz razloga procesne ekonomije i radi osiguravanja trenutačnog i učinkovitog pravnog sredstva protiv takve nepravilnost postupka te je, slijedom toga, smanjio iznos novčane kazne (presuda od 17. prosinca 1998., *Baustahlgewebe/Komisija*, C 185/95 P, Zb., str. I-8417., točka 48.).
- 92 Nakon toga Sud je u okviru jednog predmeta koji se odnosio na odluku Komisije kojom je utvrđeno postojanje zlorabe vladajućeg položaja, ali nije izrečena novčana kazna, presudio da nepoštovanje od strane Općeg suda razumnog roka za suđenje može dovesti do tužbe za naknadu štete (gore navedena presuda *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, točka 195.).
- 93 Dakako, ovaj predmet odnosi se na situaciju analognu onoj povodom koje je donesena gore navedena presuda *Baustahlgewebe/Komisija*. Međutim, tužba za naknadu štete podnesena protiv Unije na temelju članka 268. UFEU-a i 340. stavka 2. UFEU-a predstavlja, po tome što može pokriti sve situacije prekoračenja razumnog roka duljine nekog postupka, učinkovito i opće primjenjivo pravno sredstvo kojim se utvrđuje i sankcionira takva povreda.
- 94 Stoga Sud mora odlučiti da povreda obveze suđenja u razumnom roku iz članka 47. stavka 2. Povelje, koju je počinio jedan od sudova Unije, mora pronaći svoju sankciju u tužbi za naknadu štete podnesenoj Općem sudu, jer takva tužba za naknadu štete predstavlja učinkovito pravno sredstvo.
- 95 Slijedi da zahtjev usmjeren na ostvarivanje popravljivanja štete koju je Opći sud prouzročio nepoštovanjem razumnog roka za suđenje ne može biti podnesen izravno Sudu u okviru žalbe, nego se mora podnijeti samom Općem sudu.
- 96 Što se tiče kriterija na temelju kojih se ocjenjuje je li Opći sud poštovao razumni rok, potrebno je podsjetiti da se razumnost roka za suđenje mora ocjenjivati prema specifičnim okolnostima svakog pojedinog predmeta, kao što su složenost spora i ponašanje stranaka (vidjeti, osobito, gore navedenu presudu *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, točku 181. i navedenu sudsku praksu).

- 97 U tom pogledu Sud je istaknuo da popis relevantnih kriterija nije iscrpan i da ocjena razumnosti navedenog roka ne zahtijeva sustavno razmatranje okolnosti predmeta u pogledu svakog od kriterija kad se duljina postupka čini opravdanom s obzirom na samo jedan od njih. Tako, složenost predmeta ili ponašanje tužitelja koje pridonosi dugotrajnosti mogu opravdati trajanje postupka koje je na prvi pogled predugo (vidjeti, osobito, gore navedenu presudu *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, točku 182. i navedenu sudsku praksu).
- 98 Prilikom razmatranja ovih kriterija potrebno je voditi računa o tome da su, u slučaju spora o postojanju povrede pravila tržišnog natjecanja, temeljni zahtjev pravne sigurnosti koju moraju uživati gospodarski subjekti kao i cilj osiguravanja da tržišno natjecanje ne bude iskrivljeno na unutarnjem tržištu od značajnog interesa ne samo za žalitelja i njegove konkurente, nego i za treće osobe, zbog velikog broja osoba kojih se tiče i financijskih interesa u pitanju (vidjeti, osobito, gore navedenu presudu *Der Grüne Punkt – Duales System Deutschland/Komisija*, točku 186. i navedenu sudsku praksu).
- 99 Također je obveza Općeg suda da ocijeni kako značajnost navodne štete tako i uzročnu vezu između nje i prekomjerne duljine sudskog postupka razmatrajući dokaze koji su u tu svrhu dostavljeni.
- 100 U tom pogledu potrebno je naglasiti da je u slučaju tužbe radi naknade štete, koja se temelji na tome da je Opći sud povrijedio članak 47. stavak 2. Povelje time što nije poštovao zahtjeve u vezi s poštovanjem razumnog roka za suđenje, njegova obveza da, sukladno članku 340. stavku 2. UFEU-a, uzme u obzir opća načela primjenjiva u pravnim sustavima država članicama za postupanje po pravnim lijekovima koji se temelje na sličnim povredama. U tom kontekstu Opći sud mora posebno ispitati je li moguće utvrditi, pored postojanja imovinske štete, postojanje neimovinske štete koju je pretrpjela stranka oštećena prekoračenjem roka i koja bi se trebala, ako je to potrebno, popraviti na primjeren način.
- 101 Stoga je na Općem sudu, koji je nadležan na temelju članka 256. stavka 1. UFEU-a, da odluči o takvim zahtjevima za naknadu štete, u sastavu drugačijem od onoga u kojem je postupao u sporu iz kojeg je proizašao postupak čijoj duljini se prigovara i primjenjujući kriterije definirane u točkama 96. do 100. ove presude.
- 102 Međutim, očito je da se duljina postupka pred Općim sudom, koji je trajao gotovo 5 godina i 9 mjeseci, ne može opravdati nijednom okolnošću predmeta iz kojeg je proizašao ovaj spor.
- 103 Pokazalo se, posebno, da je razdoblje između završetka pisanog postupka s podnošenjem, u veljači 2007., odgovora na repliku Komisije, i otvaranja, tijekom prosinca 2010., usmenog postupka trajalo oko 3 godine i 10 mjeseci. Duljina ovog razdoblja ne može se objasniti okolnostima predmeta, bilo da je riječ o složenosti postupka, ponašanju stranaka ili pak naknadnim postupovnim pitanjima.
- 104 S obzirom na složenost spora, iz ispitivanja tužbe koju je podnio žalitelj, kao što je sažeto u točki 12 ove presude, proizlazi da, usprkos tome što su zahtijevali detaljno ispitivanje, istaknuti tužbeni razlozi nisu imali posebno visok stupanj težine. Premda je točno da je tužbu za poništenje sporne odluke Općem sudu podnijelo petnaestak adresata navedene odluke, ta okolnost nije mogla spriječiti predmetni sud da izradi sintezu spisa i pripremi usmeni postupak u razdoblju kraćem od 3 godine i 10 mjeseci.
- 105 Što se tiče ponašanja stranaka i naknadnih postupovnih pitanja, potrebno je istaknuti da je Opći sud tek na kraju navedenog razdoblja od 3 godine i 10 mjeseci, u prosincu 2010., donio mjeru upravljanja postupkom, pozvavši Kendriona da pisanim putem odgovori na jedno pitanje. Žalitelj je odgovorio 12. siječnja 2011. u ostavljenom roku, stoga njegovo ponašanje nije imalo nikakvog utjecaja na opću duljinu postupka.

- 106 Vodeći računa o ranijim elementima, potrebno je utvrditi da je postupak vođen pred Općim sudom povrijedio članak 47. stavak 2. Povelje time što nisu ispunjeni zahtjevi u vezi s poštovanjem razumnog roka za suđenje, što predstavlja dovoljno ozbiljnu povredu pravnog pravila koje ima za cilj dodijeliti prava pojedincima (presuda od 4. srpnja 2000., Bergaderm i Goupil/Komisija, C-352/98 P, Zb., str. I-5291., točka 42.).
- 107 Međutim, iz razmatranja navedenih u točkama 81. do 95. ove presude slijedi da četvrti žalbeni razlog mora biti odbijen.
- 108 Iz svega navedenog slijedi da se nijedan od žalbenih razloga koje je istaknuo žalitelj u prilog žalbi ne može prihvatiti, zbog čega žalbu valja odbiti u cijelosti.

Troškovi

- 109 Na temelju članka 184. stavka 2. Poslovnika, kad žalba nije osnovana, Sud odlučuje o troškovima.
- 110 U skladu s člankom 138. stavkom 1. istog Poslovnika, koji se na temelju članka 184. stavka 1. tog Poslovnika primjenjuje na žalbeni postupak, stranka koja ne uspije u postupku dužna je, na zahtjev protivne stranke, snositi troškove. Budući da nije uspio u postupku te s obzirom na to da je Komisija zatražila da žalitelj snosi troškove, treba mu naložiti da, pored vlastitih troškova, snosi i troškove Komisije.

Slijedom navedenog, Sud (veliko vijeće) proglašava i presuđuje:

1. **Žalba se odbija.**
2. **Kendrion NV nalaže se snošenje troškova predmetne žalbe.**

Potpisi